

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

تقریرات درس خارج اصول

حضرت آیت الله سید محمد رضا مدّسی طباطبائی نرودی دامت برکاته

دوره‌ی دوم - سال یازدهم - سال تحصیلی ۹۳-۹۴

جلسه اول - ۹۳/۶/۲۹

اشکال پنجم، از محقق عراقی رحمته الله بر حکومت قاعده‌ی لا ضرر^۱

اگر لا ضرر حاکم بر ادله‌ی اولیه باشد به یک اشکال درونی مبتلا خواهد بود و در نتیجه نمی‌تواند در مورد خودش (قضیه‌ی سمرة) کاربرد داشته باشد، در حالی که نمی‌توان پذیرفت این قاعده در مورد خودش کاربرد نداشته باشد.

این اشکال بر دو پایه استوار است که هر دو درست می‌باشند:

۱. لا ضرر همچون حدیث رفع یک حکم امتنانی است؛ یعنی خداوند متعال برای اعمال لطف و رحمت بر عباد، لا ضرر را وضع کرده است. لذا اگر در جایی این قاعده دارای امتنان نبود جاری نمی‌شود، چه رسد به اینکه ضد امتنان باشد.

۲. از مثل لا ضرر و حدیث رفع استفاده می‌شود که همه‌ی مسلمانان و مؤمنان در این امتنان یکسان هستند؛ یعنی باید نسبت به همه، امتنان صادق باشد و اگر نسبت به یک فرد، امتنانی بود ولی نسبت به فرد دیگر غیر امتنانی بود جاری نمی‌باشد.

---

۱. قاعدة لا ضرر و لا ضرار (ضیاء الدین عراقی)، ص ۱۴۹:

الجهة الثالثة: حيث عرفت حكومة القاعدة على الأدلة الاجتهادية، لكنها في مقام الإرفاق و الامتنان، فلا تتقدم على الإرفاقية منها، لاستلزامه خلاف الامتنان، فكيف تصح التطبيقات المذكورة في أخبار الباب من المعصومين عليهم السلام؟ لأنها على خلاف الإرفاق؟! [وجه التطبيق في قضية سمرة] و بيان ذلك: هو أنه أما في خبر قضية سمرة [ف] قد طبق على خلاف تسلط المالك.

با دانستن این دو مطلب، محقق عراقی رحمته الله بیان می‌کند که سمره طبق قاعده مسلمان بوده است و همان‌گونه که شخص انصاری طبق حدیث لاضرر باید مشمول امتنان گردد، در حق سمره نیز نباید عملی خلاف امتنان اعمال شود، در حالی که با اعمال لاضرر امتنان بر انصاری صادق است اما ضد امتنان بر سمره صورت می‌پذیرد؛ زیرا اگر اطلاق سلطنت سمره با لاضرر برداشته شود، هرچند انصاری منتفع می‌گردد اما از آنجا که اگر ملک کسی را محدود کنند متضرر می‌شود پس خلاف امتنان در حق سمره می‌باشد. در نتیجه طبق اصل اول در اینجا نمی‌توان لاضرر را جاری کرد؛ زیرا ضد امتنان است و اصل دوم هم بیان می‌کرد همه‌ی مسلمین در اجرای لاضرر و امتنانی بودنش مساوی هستند، لذا اصلاً لاضرر شامل مثل قضیه‌ی سمره نمی‌شود. پس لاضرر به عنوان حاکم بر ادله‌ی اولیه به کار نمی‌رود؛ زیرا وقتی در مورد خودش که متیقن است جاری نمی‌شود، به طریق اولی در موارد دیگر جریان پیدا نخواهد کرد.

مقرر: سید حامد طاهری

ویرایش و استخراج منابع: محمد عبدالهی